

család nemességére vonatkozó irattal az 1668., 1819., 1835., 1838. és 1846. évekből);

2. 1631 április 28. Várad. Tóth Gergely és Mihály czimeres levele. I. Rákóczy Györgytől.

3. 1646 július 2. Lőcse. Szepes vármegye bizonyítványa ifj. Serpilius János nemességéről.

4. 1656 június 5. (?) Bécs. Szigeti Tóth Mihály czimeres levele III. Ferdinándtól (a czimerkérő folyamodvánnyal, melynek megerősítő záradéka 1656. július 23-ikáról van keltezve).

5. 1768 január 10. Szesztyor. Fogaraszöldje hatóságának jelentése a Czetz család nemessége ügyében eszközölt tanukihallgatásról. (1772-iki másolat.)

A lefolyt évnegyedben 19 kutató 1044 darab iratot használt. Külső használatra kikölesönöztetett 16 térítvényen 492 irat és 7 pecsétlenyomat, összesen 499 drb.

Az újabb szerzemények feldolgozásán és beosztásán kívül tovább folytattatott a Kossuth Lajos iratainak rendezése, mely a levelek csoportjában az 1864-ik évig haladt.

A családi levéltárak közül véglegesen felállítottatott a Koltai Vidos család levéltára, mely 5 drb XIII., 5 drb XIV., 14 drb XV., 7 drb XVI. századi eredeti középkori iratot, 2 drb másolatot, 26 drb XVI. századi, 483 drb XVII., 1422 drb XVIII., 1249 drb XIX. századi iratot, 65 drb genealógiát, 22 drb elenchust, 1 czimerrajzot és 4 térképet, összesen 3304 darabot tartalmaz; továbbá a Dessewffy család margonyai ágának levéltára, mely 7 drb XIII., 68 drb XIV., 309 drb XV., 65 drb XVI. századi középkori eredeti iratot, 8 drb másolatot, 318 drb XVI., 397 drb XVII., 1214 drb XVIII., 115 drb XIX. századi iratot, 39 genealógiát és 48 drb levéltári lajstromot, összesen 2788 drbot tartalmaz.

Folytattatott továbbá a gróf Teleki család nagy-zabláti levéltárának és a báró Balassa-család levéltárának és megkezdett a Melczér család levéltárának rendezése.

A BUDAPESTI MAGYAR KIRÁLYI TUDOMÁNY- EGYETEM KÖNYVTÁRA 1897-BEN.

A budapesti egyetemi könyvtár 1897. évi állapotáról *Szilágyi Sándor* min. tanácsos, könyvtári igazgató a következő jelentést intézte *Wlassics Gyula* vallás- és közoktatásügyi miniszterhez:

20 éve mult már, Kegyelmes Uram, hogy az egyetemi könyvtárban a rendezési munkálat megkezdett, s azóta kitaró szorgalommal folyik. Az áthurczolkodás a régi épületből nem sok nehézséggel lett végrehajtva, de minthogy az új rendezésre nézve az egyetemi tanács által kiadott szabályzat a könyveknek egész

új beosztását tette szükségessé, ez sok nehézséggel járt. Főként a theologiai szak vett igen sok időt igénybe, minthogy az incunabulumok abba voltak beosztva s a kincseknek egész tárházát képezte, úgy, hogy azzal csak 1884-ben lettünk készen, a mikor az abban felfedezett legrégebb ősnymtatványokból, ritkaságokból, metszvényekből egy egész kis kiállítást rögtönöztünk.

Az első rendezés az egyetemi tanács által megszabott alapon már 1885-ben be volt fejezve s azon évben a hírlapkönyvtár is teljesen rendezve volt, annak alap-czímtára akkor jelent meg. Azonban az időközben adományozások és vásárlások által eszközölt nagyon jelentékeny gyarapodások a már eddigelé felvett munkák számát csaknem megkétszerezték, ilyenek voltak a Mirse-féle (1884), Pauler-féle (1887), Bászeli-féle (1890) és a Wenzel-féle (1891) könyvtárak megszerzése, s akkori kimutatásunk szerint 1893. év végén a könyvtár állománya 210,126 műből és 33,830 darab aprónymtatványból állott. Az igaz, hogy a felvétel attól fogva csak az új vásárlásokra és adományozásokra terjedt ki, de más irányban folyton folyt és még most is folyik a rendezés és felvétel nagy munkája, minek tanuságául szolgál, hogy a Catalogus codicum 1891-ben, a kéziratok jegyzékének I. része 1889-ben, II. része pedig 1894-ben jelent meg; a III. rész is munkában van s már befejezéséhez közeledik. Az incunabulumok katalógusát Kudora Károly már 1500-ig elkészítette, ennek folytatását és 1520-ig kiterjesztését is már munkába vette.

A rendezés munkájának végrehajtásán kívül a tisztai személyzet munkaidejét nagy mértékben igénybe vették a folyó teendők, melyek ezen utóbbi 20 év alatt, azt lehet mondani, megnégyszereződtek.

Az egyetemi könyvtár az egyetemi tanács bölcs intézkedése következtében némi tekintetben tudományos, egyetemes közkönyvtár jellegét öltötte magára, s ennek következtében belső és külső forgalma megszorodott. Európának majd minden nevezetesebb államából jönnek kiváló tudósok, kutatók, valamint a külföldi intézetek is nagy mértékben igénybe veszik az egyetemi könyvtárt. Hazai forgalmunk is rendkívül felszorodott s a helybeli és vidéki kutatók ide fordulnak, mint ez kitetszik, ha 20 év előtti forgalmunkat összehasonlítjuk a jelen forgalommal. E szerint 1877-ben a házon kívül 573 kikölesönző 1,403 művet használt, míg 1897-ben 3,432 kikölesönző 15,274 művet.

Hasonlólag növekedett, ha nem is ily arányban, de mindenestre jelentékenyen azok száma, kik a hírlapkönyvtárt és a kis olvasótermet, valamint a kutatásra szánt dolgozószobát veszik igénybe, s hogy a nagy olvasóterembeli olvasók számára vonatkozólag a 20 év előtti és a mai viszonyok közt nincs oly feltűnő

eltérés. az annak tulajdonítható, hogy a nagy olvasóterem kicsiny, az mindössze csak 102 olvasót képes befogadni egyszerre.

Mindezeket a dolgokat szükségesnek tartottam jelezni most, midőn 20 évi munkálkodásunk küszöbén állunk. A millennium alkalmából már tüzetes történetét mutattuk be az egyetemi könyvtárnak (Máté Sándor: A budapesti magyar kir. tudomány-egyetem könyvtára. 1774—1895. Budapest, 1896.), mely kétségtelenül meg fogja győzni Excellenciádat, hogy az idő és kor igényeinek intézetünk fejlődése tekintetében megfeleltünk.

Áttérve már most a könyvtár folyó évi állapotának feltüntetésére, a személyi ügyeket illetőleg van szerencsém megjegyezni, hogy Angyal Dávid, a hírlapkönyvtár őre, időközben kineveztetett a VII. kerületi állami főgimnáziumhoz rendes tanárrá, úgy azonban, hogy az egyetemi könyvtárban továbbra is tartozand könyvtártisztai szolgálatokat teljesíteni. Ebből kifolyólag a III. könyvtártisztai állás üresedésbe jöven, annak betöltése iránt a kellő hivatalos intézkedés folyamatban van. Dr. Máté Sándor az 1893. évi IV. t.-cz. szerint a VIII. fizetési osztály 2. fokozatából annak első fokozatába léptettetett elő, úgyszintén egy ötödéves pótlék is utalványoztatott ki részére. Dedek Crescens Lajos a magas ministerium által levéltári kutatásokkal bizatván meg, április 1-től kezdve délelőtti hivatalos működése alól felmentetett.

A könyvtár 1897. évi forgalmáról s gyarapodásáról van szerencsém jelentésemet a következőkben tenni meg:

A könyvtár szaporodása legnagyobbbrészt a rendes évi dotatióból és a könyvtári illetékből került ki, de ezenkívül adományozás útján is jutott a könyvtár intézetektől, hatóságoktól és magánosoktól munkák birtokába, nevezetesen: a magyar kir., a cs. és kir. közös, és az osztrák cs. kir. kormányoktól, az angol, bolgár, kanadai, német, belga, dán, ind, svéd, olasz, orosz és az északamerikai egyesült államok kormányától, a magyar országgyűlés mindkét házától, a M. Tud. Akadémia és a bécsi cs. tud. akadémiától, a magyar történelmi társulattól, az országos és fővárosi statisztikai hivataloktól, az »Országos Törvénytár« szerkesztőségétől, az 1896. évi ezredéves országos kiállítás igazgatóságától, a zágrábi kir. orsz. statisztikai hivataltól és a zágrábi polgármesteri hivataltól, Alsó-Fehér, Heves és Szeben vármegyék közönségétől, Csongrád, Moson, Torda-Aranyos és Szilágy vármegyék alispáni hivatalától, Nagy-Kőrös, Versecz, Temesvár és Körmöczbánya városok tanácsától, Arad és Debreczen városok polgármesterétől, a brassói, budapesti, marosvásárhelyi és szegedi kereskedelmi és iparkamarától, a magyar szent korona országainak békeegyesületétől, a m. kir. földtani intézettől, a meteorologiai és földdelejjességi m. kir. központi intézettől, a magyar kereskedelmi múzeumtól, a m. kir. technologiai iparmúzeumtól, a m. kir. hon-

védségi Ludovika-Akadémiától, Budapest székes-főváros képzőművészeti bizottságától, a fővárosi közmunkák tanácsától, a fő- és székvárosi m. kir. állami rendőrség főkapitányától, a szepesmegyei történelmi társulattól, a nagyváradi Szigligeti-Társaságtól, a kecskeméti Katona József-körtől, a magyar protestáns irodalmi társulattól, az izr. irodalmi társulattól, a budapesti orsz. rabbiképző-intézettől, az erdélyi magyar közművelődési egyesülettől, a kolozsvári és lipcei egyetemi könyvtártól, a »k. und k. Central-Comission für die Weltausstellung in Chicago«-tól, az »Asiatic society of Bengal«-tól, a cs. és kir. hadi levéltártól, a cs. és kir. katonai földrajzi intézettől, a »k. und k. österreichisches Gradmessungs-Bureau«-tól, a »Smithsonian Institution«-tól, a »Biblioteca nazionale centrale di Firenze«-tól stb. A nagyméltóságú m. kir. beügyminiszter úr ö Excellenciája intézkedésére az illető miniszteriumnak és több törvényhatóságnak hivatalos kiadványait kapta meg az egyetemi könyvtár. Azonkívül a magyarországi jogakadémiák, keresk. akadémiák stb., valamint a legtöbb külföldi egyetem mint rendesen, úgy ez évben is beküldték kiadványaikat. A nyomdák közül: a m. kir. államnyomdától, az egyetemi nyomdától, továbbá az aradi, debreczeni, kecskeméti, miskolci és pozsonyi nyomdaktól. Magánosok közül: a Nagy-Kanizsán 1896 augusztus 10-én 23-ikán elhalt dr. Ditrichstein Dávid orvos becses orvosi könyvgyűjteményét hagyományozta az egyetemi könyvtárnak, végrendelete azonban eddigelé nem foganatosított; továbbá becsesebb munkákkal gazdagították a könyvtárt Bartha László, dr. Bencsik István (Temesvár), Chernelházi Chernel István, dr. Császár Eleinér, Csuday Jenő, Dézsi Lajos, Erdélyi Béla, Fényes Kálmán (Arad), Galgóczy Károly, Adolphe Houdard (Páris), Julius Huckle (Berlin), Karácsonyi Aladár, a gróf Károlyi-nemzetség, dr. Kelen István, Kollányi Ferencz, Kolosvári Aladár (Mezőtur), Nyiri Elek (Szarvas), dr. Page Herbert (Páris), dr. Petzsch (Drezda), Pintér Sándor (Losoncz), Récey Viktor (Győr-Szt-Márton), dr. K. Reifenkugel (Czernowitz), dr. A. Rosinski (Berlin), dr. Ruzitska Béla (Kolozsvár), Schulz Fr. Ágost, Semayer Vilibald, Simon Gábor (Miskolcz), Singer Fülöp, dr. Szádeczky Lajos (Kolozsvár), Székely Aladár, dr. Télfy Iván, Emilio Teza (Padua), dr. Thallóczy Lajos (Bécs), dr. Than Károly, Tolstopiatow M. özvegye (Moszkva), Torontáli Károly, gróf Vignyázó Ferencz stb.

A könyvtár állománya az 1897. évben 1894 művel mely 2,906 kötetet képez, és 996 darab apró-nyomtatvánnyal gyarapodott, ezt hozzáadva a múlt évi álladékhöz, az 1897 december 31-iki könyvtárállomány 220,658 kötet műből, 38,143 apró-nyomtatvánnyból, ezenfelül 1606 darab és 439 kötet kéziratból áll.

A használati forgalmat az I. és II. táblázatban foglalt adatok tüntetik fel, megjegyzem azonban, hogy e táblázatokban az egye-

temi tanárok és kutatók számára fentartott dolgozóteremben és a folyóirati szobában történt használati forgalom, a mi pedig évről-évre progresszív módon nagyobbodva, igen jelentékeny, itt nincsen felvéve.

A külföldi könyvtárakkal és tudományos intézetekkel az 1897. évben előfordult érintkezésünket a következő jegyzék tünteti fel: a bécsi cs. és kir. udvari könyvtár, a bécsi cs. kir. egyetemi könyvtár, a bécsi cs. tud. akadémia, a bécsi cs. és kir. udvari és állami levéltár, a czernowitzi cs. kir. egyetemi könyvtár, a drezdai szász állami főlevéltár, a göttingai egyetemi könyvtár, a gráci cs. kir. egyetemi könyvtár, a hallei egyetemi könyvtár, a heidelbergi egyetemi könyvtár, az innsbrucki cs. kir. egyetemi könyvtár, a krakói cs. kir. Jagelló-egyetemi könyvtár, a lemergi cs. kir. egyetemi könyvtár, a lipcei kir. egyetemi könyvtár, a marburgi egyetemi könyvtár, a müncheni egyetemi könyvtár, a nürnbergi városi könyvtár, a nürnbergi »Germanisches National-Museum«, a prágai cs. kir. egyetemi könyvtár, a salzburgi Szent-Benedek-rend apátságának könyvtára, a stuttgarti kir. könyvtár, a szentpétervári cs. könyvtár.

I. TÁBLÁZAT.

Az egyetemi könyvtár olvasótermének forgalma az 1897. évben.

Hónap	Olvasók összege	A használt művek szakok szerint									A használt művek összege
		A.	B.	C.	D.	E.	F.	G.	H.	I.	
		Hittudom.	Jogtudom.	Államtud.	Orvostud.	Mathem. és term.-tud.	Bölcsész- és nevel.-tud.	Történelmi és földr.-tud.	Nyelvészet és irodalom	Egyet. anyag. és vegyesek	
Január	6565	45	2349	654	1248	506	254	716	766	342	6880
Február	5735	28	2597	587	851	384	165	663	886	327	6488
Márczius	5896	15	3360	403	696	380	169	467	726	232	6448
Április	2346	1	1544	245	193	135	107	122	168	85	2600
Május	3454	6	2155	410	297	297	175	270	294	179	4083
Junius	1469	2	865	180	133	109	94	158	160	96	1797
Szeptember	2051	21	844	244	248	279	88	365	302	81	2472
Október	5459	23	2184	547	651	318	255	771	790	207	5746
November	6815	19	2941	812	994	365	247	761	808	299	7246
Deczember	5780	38	2336	733	773	440	202	681	618	291	6112
Összesen	45570	198	21125	4815	6084	3213	1756	4974	5518	2139	49872

Az olvasóterem július és augusztus hónapban zárva volt.

Házon kívül 3432 kikölcsönző 15,274 művet használt.

II. TÁBLÁZAT.

Az egyetemi könyvtár olvasótermét az 1897. évben látogatók foglalkozási ág szerinti kimutatása.

	Január	Február	Márczius	Április	Május	Junius	Szeptember	Október	November	Deczember	Összesen
Jog- és államtud. hallgató	64	87	27	9	20	11	503	322	162	46	1251
Orvostanhallgató	17	17	9	3	4	2	87	72	54	15	280
Bölcészethallgató	21	17	9	8	3	1	176	86	47	16	384
Gyógyszerészethallgató	4	—	4	4	2	1	—	—	4	6	25
Hittanhallgató	—	2	1	—	1	—	6	—	—	—	10
Műegyetemi hallgató	34	13	9	4	4	—	63	32	20	27	206
Közép- és szakisk. tanuló	3	4	3	2	2	—	15	20	16	9	74
Állatorvostanhallgató	1	—	—	1	—	—	2	3	3	1	11
Jog- és államtud. szigorló	3	3	7	5	2	1	12	7	8	6	54
Orvostani szigorló	4	2	2	—	—	1	6	4	2	—	21
Bölcészeti szigorló	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	4
Ügyvédjelölt és joggya- kornok	17	13	4	2	3	1	29	26	24	17	136
Tanár- és tanítójelölt	4	1	3	4	—	—	6	6	8	9	41
Magánzó	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	3
Hivatalnok	5	6	11	5	2	1	14	7	11	4	66
Hírlapíró és író	4	1	2	—	1	1	10	4	2	1	26
Tanár és tanító	3	1	—	1	—	1	8	6	9	—	29
Ügyvéd	2	1	2	1	1	—	3	1	3	—	14
Orvos	1	1	—	2	—	—	5	4	1	—	14
Lelkész	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	2
Katonatiszt	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Kereskedő	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	3
Mérnök	—	3	2	1	—	—	—	2	2	1	11
Művész	2	1	—	—	—	—	1	—	3	1	8
Vegyész	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Műiparos	—	—	1	—	1	—	—	1	1	2	6
Gazdász	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Gyógyszerész	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Építész	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Összesen	190	173	101	52	49	22	948	605	332	162	2684

A 2684 látogatási jogosultsággal bíró olvasó 45,570 ízben vette igénybe az olvasótermét és itt 49,872 művet használt. Az erre vonatkozó részletes kimutatás a I. táblázatban foglaltatik.